

ANOTACE

KRAFL, Pavel Otmar: *Quam ecclesiam in honore sancte Marie Virginis intitulari volumus. Study on the Klodzko Monastery of Canons Regular of St. Augustine in the Pre-Hussite Period. Canonici regulares sancti Augustini, Volumen 1. Brno: Středoevropské centrum slovanských studií, 2018. 93 s.*

Středoevropské centrum slovanských studií v Brně nově vydalo knihu, která představuje studii o klášteře řeholních kanovníků sv. Augustina v Kladsku v předhusitské době. Tento počín předchází druhému svazku ediční řady *Canonici regulares sancti Augustini*, diplomatáři kladského klášteře řeholních kanovníků sv. Augustina v letech 1350–1381 (edd. P. O. Krafl – L. Blechová, coop. P. Sedláček), na což odkazuje i jednotné grafické zpracování potahu desek obou dílů.

Po úvodu přináší autor přehled dosud vydaných publikací se zaměřením na české a moravské kláštery řeholních kanovníků. Tato kapitola je členěna na podkapitoly pojednávající o pramených edicích, encyklopediích, syntézách, monografiích, sbornících studií a popularizačních brožurách. Následujících sedm stran textu je zaměřeno na založení kladské kanonie, přičemž nechybí odkazy na příslušné listiny z farního archivu v Kladsku, jež jsou pro její osudy stěžejní. Prostor v dalších kapitolách je věnován statkům kanonie, fojtům v Šalejově, ve Starkově a jejich sporům s klášteřem, patronátnímu právu či farním kostelům inkorporovaným kladskému klášteři, např. kostelu v Kostomlatech pod Řípem. Jak autor naznačuje, založení klášteře řeholních kanovníků změnilo zaběhnuté poměry v Kladsku, což vyústilo ve spory s tamními johanity. Větší pozornost je zacílena na volbu proboštů v předhusitské době a jejich pravomocem.

Popsán je též spor mezi proboštem Augustinem a konventem. O této události informuje autorem citovaná kronika kladského klášteře (v podkapitole *De discordiis inter praepositum et fratres*) sepsaná Michaellem Czacheritzem (1420–1489), jejíž součástí je i opis rozhodčího dekretu z 30. října 1410. Jádrem sporu byla neshoda mezi členy konventu o přijetí Mikuláše Jindřicha z Kladska (*Nicolinus Henrici de Glacz*) jako člena tamního klášteře řeholních kanovníků. Příčiny sváru nejsou uvedeny a okolnosti události zůstávají částečně nejasné. V uvedené kapitole anotované knihy jsou nadneseny možné důvody konfliktu. P. O. Krafl popisuje, jak se spor dostal až k arcibiskupu Zbyňku Zajícovi z Házmburka, který vyzval probošta k uzavření dohody, jinak byl svár řešen přísněji během vizitace prostřednictvím osoby určené právě arcibiskupem. Pod tlakem těchto událostí určil probošt Augustin Liebstein arbitra k rozřešení sporu.

Obsáhlejší kapitolou jsou konfraternity kladské kanonie. Jak autor uvádí, většina dochovaných konfraternitních dokumentů je uložena v archivu kladského klášteře, jenž je dnes součástí farního archivu v Kladsku pod správou tamního jezuitského klášteře. V závěru této kapitoly je připojena tabulka zobrazující jednotlivé kláštery řeholních kanovníků sv. Augustina (Roudnice nad Labem, Šternberk, Třeboň, Lanškroun, Praha, Fulnek, Prostějov, Zaháň, Kaziměř), listiny vydané pro kladský konvent (8), ale rovněž písemnosti, které v Kladsku vydali pro ostatní konventy (3).

Dále jsou v knize naznačeny aspekty studia prosopografie konventu řeholních kanovníků. Závěr stručně shrnuje předešlá pojednání. Připojen je rozsáhlý soupis pramenů a literatury, seznam použitých zkratk a jmenný i místní rejstřík. Připojen je rovněž soupis publikace bude ceněna nejen v odborné veřejnosti, ale rovněž mezi laickými zájemci o historii řeholních řádů, konkrétně řeholních kanovníků sv. Augustina. Díky užitému jazyku bude užitečná nejen na poli domácím, ale rovněž v zahraničním, primárně například v polském Kladsku.

Petr Sedláček

BARON, Roman: *Misja życia. Praski polonista Marian Szykowski (1883–1952) a idea polsko-českiego zblíženia na polu kultury.* Warszawa – Praga: Instytut Historii PAN – Historický ústav AV ČR, 2019. 369 s.

Anotovaná kniha přibližuje životní příběh zakládající osobnosti české institucionalizované polonistiky literárního vědce Mariana Szykowského, jeho cestu z rodného Lvova přes Krakov do Prahy, kde se stal vedoucím první zahraniční katedry polského jazyka a literatury. Autor na základě rozsáhlého studia pramenů uložených v osmnácti polských a sedmi českých archivech, publikovaných pramenů, memoárů, dobového tisku a početné odborné literatury, představil nejen protagonistovy badatelské práce, ale i plasticky zobrazil česko-polské kulturní a vědecké kontakty, na kterých se hrdina této knihy podílel. Baron nevynechal ani studie autorů publikované v obou časopisech katedry historie Pedagogické fakulty MU – *Sborníku prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity – řada společenských věd* (Grażyna Pańko) a *Czech-polish historical and pedagogical journal* (Mirosław Piwowarczyk, Roman Baron). Neopomenul ani recenze Szykowského prací, mezi nimi i tu, kterou v *Českém časopise historickém* v roce 1936 zveřejnil Zdeněk Hájek, poválečný vedoucí historického semináře Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity.

Největší prostor je pochopitelně věnován působení profesora Mariana Szykowského na nejstarší středoevropské univerzitě v Praze, kde se věnoval přednáškám a seminářům k dějinám literatury 19. století, dějinám polského divadla a dějinám česko-polských literárních a vědeckých kontaktů v době českého národního obrození. Vedle vlastní vědecké práce, která vyvrcholila jeho trilogií *Polská účast v českém národním obrození* (1931, 1935, 1946) a rukopisy o české literární recepci díla předních polských spisovatelů období romantismu Mickiewicze, Słowackého a Krasińského, se věnoval také publicistice v polských i českých novinách, jako byly populární *Ilustrowany Kurier Codzienny* v Krakově, *Kurier Poznański* v Poznani a *Kurier Warszawski* ve Varšavě či *Národní listy*, *Prager Presse* a po válce *Lidová demokracie* v Praze.

Druhou světovou válku prožil Szykowski v protektorátní Praze, kde psal své dosud nevydané paměti. Autor biografie upozorňuje na jeho odbojovou činnost, která spočívala ve výměně informací mezi polským a českým domácím odbojem. Ve své vědecké a publicistické činnosti pokračoval po osvobození v roce 1945. Péči Západního ústavu v Poznani vyšla v roce 1947 jeho monografie *Polski romantyzm w czeskim życiu duchowym*.

Baronova kniha je prvním pokusem o monografické zpracování života a díla profilující osobnosti české univerzitní polonistiky. Zároveň představuje cenný příspěvek k historicko-vědeckému a literárně-vědeckému zpracování dějin česko-polských historických kontaktů.

Jaroslav Vaculík

PUŁASKI, Michał: *W kręgu dyplomacji i spraw narodowościowych.* Kraków: Avalon, 2016. 397 s.

Na počest svého profesora Michała Pułaského vydala Historická fakulta Jagiellonské univerzity v Krakově soubor jeho prací k dějinám Polska, jeho sousedů, Evropy a univerzity, které byly již dříve publikovány v různých sbornících. Pułaski – badatel nejnovějších dějin střední a jihovýchodní Evropy je také odborníkem na československé dějiny a za jeho práce se mu dostalo 3. prosince 2019 čestné medaile Františka Palackého, kterou mu udělila předsedkyně Akademie věd ČR. Je mj. učitelem českého historika Romana Barona z Historického ústavu AV ČR a úzce spolupracoval s Jaroslavem Valentou, se kterým vedl v letech 1993–2004 Stálou společnou česko-polskou komisi humanitních věd.

Michał Pułaski se narodil 18. května 1936 na polské Volyni. Celý jeho život je spojen s Jagiellonskou univerzitou, na které začal studovat v roce 1953. V roce 1957 se stal asistentem na Filozoficko–historické fakultě, kde také získal v roce 1989 titul profesora. Zastával funkci vedoucího katedry a ředitele Historického ústavu, spoluzakládal na krakovské univerzitě nezávislý odborový svaz Solidarita. Vedl více než sto magisterských prací (mj. Romana Barona) a třináct doktorandů, kteří pracují nejen jako historici, ale i v diplomatických službách.

Emeritní profesor Pułaski je mj. autorem monografií *Stosunki dyplomatyczne polsko-czechosłowacko-niemieckie od roku 1933 do wiosny 1938* (Poznań 1967) a *Z dziejów genezy „Europy wersalskiej“*. *Współpraca Słowian zachodnich i południowych w ostatnim etapie I wojny światowej* (Wrocław 1974). Ministerstvo kultury ČR mu udělilo medaili J. A. Komenského.

Projevem úcty ke svému učiteli je i anotovaný soubor již dříve publikovaných studií. V oddílu nazvaném Sousedé je publikováno pět statí, z toho čtyři jsou věnovány československým dějinám. První z nich přibližuje polsko–československo–rumunsko–jihoslovenskou spolupráci v letech první světové války. Ve studii o tajných československo–německých jednáních o paktu o neutočení v letech 1936–1937 cituje Benešova slova, že Hitler chtěl vrazit klín mezi Prahu a Paříž a vtáhnout ČSR do německé sféry. Třetí studie je věnována polsko–československým vztahům v době Mnichova, kde autor dospěl k závěru, že polský zahraniční ministr J. Beck neměl v úmyslu korigovat svou dosavadní linii nepřátelskou vůči ČSR. Čtvrtá stať přibližuje stanovisko Edvarda Beneše k projektu československo–polské konfederace v letech druhé světové války. Sympatické je, že na obálce knihy je fotografie z nástupní audience československého vyslance Juraje Slávika u polského prezidenta Ignacy Moścického v roce 1936. Kromě úvodní studie Jakuba Polita o Michału Pułaskim a jeho badatelské škole obsahuje kniha také jmenný rejstřík.

Jaroslav Vaculík

KOVÁŘ, Pavel (Ed.): Přenesená krajina. Český venkov v rumunském Banátu. Praha: Academia, 2019. 270 s.

Výrazná pozornost je v poslední době věnována českému osídlení v rumunském Banátu. Nejnovější publikaci, zabývající se tímto tématem, připravil kolektiv autorů pod vedením Pavla Kováře. Kniha, vydaná s podporou Akademie věd ČR, obsahuje 18 kapitol, seznamujících čtenáře s řadou okruhů témat, vycházejících z mnoha vědních oborů. Na své si v knize přijdou milovníci historie, etnografie, geografie i rozličných přírodovědných oborů. Čtenář je seznámen s historií oblasti, s tím, proč a jak se Češi do oblasti dostali a jakým způsobem se zde živili, i s tím jak oblast v několika vlnách opouštěli (což platí i pro současnou dobu). Stále patrný je ohled na zdejší krajinu a na to, jak se jí tyto změny dotýkaly – a to jak týkající se příchodu kolonistů a nárůstu jejich počtu (odlesňování, zvyšování rozlohy orné půdy), tak opouštění oblasti (snižování rozlohy obhospodařované půdy, úhory, zarůstání pastvin a luk). Podán je popis kultury zdejšího českého osídlení (např. urbanistický vývoj opřený o srovnávací fotografie) i např. užívání pomístních názvů v okolí jedné ze zdejších českých vesnic – Svaté Heleny. Nechybí informace o zdejší krajině (jejích rozmanitých typech) a přírodě, kloubící v sobě rozličné prvky jižních Karpat, nedaleko protékajícího Dunaje či krasová specifika některých českých vesnic. Nastíněna je podoba zdejších půd a podloží. Pozornost je věnována také zdejší floře – ať už se jedná o ovocné stromy, jejichž pomologické mapování v českých vesnicích bylo provedeno, nebo lesním společenstvím. V tomto případě není opomenuto ani jejich obhospodařování (např. popis zde užívaného výmladkového hospodaření). Zvláštní kapitola je věnována také významným a mohutným stromům ve Svaté Heleně a okolí. Publikace neopomíjí ani další zdejší fenomény, a to sice

využívání krajiny jako pastvin pro hospodářská zvířata a dopad této činnosti na vegetaci, nebo louky a pastviny, kde je čtenář seznámen se zde se vyskytujícími rostlinami. Opomenut nebyl ani ve zdejší krajině žijící rozmanitý hmyz, přičemž zvláštní pozornost byla věnována působení mravenců i v okolí Svaté Heleny se vyskytujícím broukům. Závěrečná kapitola se pak věnuje dopadům modernizace a globalizace na české vesnice v rumunském Banátu, přičemž zvláštní pozornost je věnována stavbě větrných elektráren okolo Svaté Heleny, které zásadním způsobem narušily krajinný ráz obce. Nechybí zmínky o turistice, která se v oblasti rozvíjí a přináší s sebou řadu kladů i záporů pro zdejší obyvatelstvo. Jednotlivé kapitoly vycházejí z množství rozličných výzkumů, které byly různými metodami provedeny přímo v regionu. Publikace přes spojení řady autorů jednotlivých částí knihy drží odborný jazyk. Kniha je doplněna širokou škálou map (současných i historických), nákrešů, tabulek, či grafů. Cenný je zejména integrovaný celostní přístup, který publikace nabízí.

Jedná se o velmi reprezentativní publikaci s množstvím kvalitních fotografií, dokumentující krásu zdejší krajiny i život zdejších obyvatel. Banát a jeho krajina učaruje většině návštěvníků, kteří české vesnice navštíví. V doslovu knihy je konstatováno, že poskytuje pomocí poznané společnosti a přírody českého Banátu možnost vidět a poznávat zaniklou společnost i přírodu Čech 19. století. Právě možnost nahlédnout na tuto „přenesenou krajinu“ je jedním z prvků, který opakovaně láká české turisty a milovníky historie do oblasti. Publikace nabízí možnost „podívat se“ do této oblasti alespoň na stránkách knihy, turistům mířícím do tohoto kraje pak může pomoci identifikovat řadu prvků z různých oblastí, jejichž význam či původ by sami nemuseli odhalit. Vydání knihy je proto třeba přivítat.

Miroslav Jireček